

Ebeveynlerin Gözünden Çocukların Dijital Medya Kullanımı: Kırgızistan Örneği

Beydanur KULAK¹

Niyazi AYHAN²

Öz

Bu araştırma, dijital medyanın çocuklar üzerindeki etkilerini ve ebeveynlerin medya okuryazarlık düzeyleri ile çocukların dijital medya kullanım alışkanlıkları arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Dijital çağda çocuklar teknolojiye hızlı bir şekilde uyum sağlamakta; ancak aşırı ve kontrolsüz ekran kullanımı sosyal izolasyon, bağımlılık, öfke, kaygı ve akademik başarıda düşüş gibi olumsuz sonuçlara yol açabilmektedir. Literatür, çocukların dijital medyada yetişkinlerden daha aktif ve bilgili olduğunu, hatta ebeveynlerine teknoloji kullanımında rehberlik ettiğini göstermektedir. Bu durum, ebeveynlerin medya okuryazarlığının önemini artırmaktadır. Araştırma, Kırgızistan'daki ebeveynler üzerinde uygulanmış 20 soruluk bir anketten elde edilen 133 veri ile yürütülmüştür. Anket, ebeveynlerin medya okuryazarlık düzeylerini ve çocukların dijital medya kullanım davranışlarını ölçmeyi amaçlamıştır. Elde edilen bulgulara göre çocukların çoğu, aile ile vakit geçirmek yerine interneti tercih etmekte; sorumluluklarını ihmal edebilmekte ve internet kullanım sınırlarına uymakta zorlanmaktadır. Sosyal medya kullanımının günlük yaşamı ve iletişimi etkilediği görülmektedir. Demografik analizlerde, ebeveynlerin cinsiyeti, yaşı, medeni durumu, eğitim düzeyi ve çocuk sayısına göre anlamlı bir fark bulunmamıştır; ancak eğitim düzeyi arttıkça medya konusunda daha bilinçli davranma eğilimi ve çocuk sayısı arttıkça endişelerin yükselme eğilimi gözlenmiştir. Çocukların cinsiyeti ve eğitim düzeyi de ebeveynlerin algısı üzerinde anlamlı bir etki göstermemiştir. Çoklu regresyon analizinde de hiçbir demografik değişkenin internet bağımlılığı üzerinde anlamlı bir yordayıcı olmadığı tespit edilmiştir. Sonuç olarak, dijital medya kullanımının çocuklar üzerindeki etkilerinin yönetilmesinde ebeveynlerin medya okuryazarlığı kritik bir rol oynamaktadır. Ailelerin bilinçlendirilmesi, dengeli teknoloji kullanımı ve medya okuryazarlığı eğitimlerinin artırılması gerektiği önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Dijital medya, Medya okuryazarlığı, Sosyal medya, Dijital ebeveynlik, Alfa kuşağı, Teknoloji kullanımı.

Children's Digital Media Use Through The Perspective of Parents: The Case of Kyrgyzstan

Abstract

This research examines the effects of digital media on children and the relationship between parents' media literacy levels and children's digital media usage habits. In the digital age, children quickly adapt to technology; however, excessive and uncontrolled screen use can lead to negative consequences such as social isolation, addiction, anger, anxiety, and decreased academic achievement. Literature indicates that children are more active and knowledgeable than adults on digital media, even guiding their parents in technology use. This situation increases the importance of parental media literacy. The research was conducted with data from 133 parents in Kyrgyzstan, using a 20-question survey. The survey aimed to

Atif için: / Please Cite As:

Kulak, B., ve Ayhan, N. (2025). Ebeveynlerin gözünden çocukların dijital medya kullanımı: Kırgızistan Örneği. *Journal of Turkic Civilization Studies*, 6(2), 376-385.

Geliş Tarihi / Received Date: 22.09.2025

Kabul Tarihi / Accepted Date: 08.12.2025

¹ Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi İletişim Fakültesi, 2452y0801005@manas.edu.kg

ORCID: 0009-0000-5221-4631

² Doç. Dr., Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi İletişim Fakültesi, niyazi.ayhan@manas.edu.kg

ORCID: 0000-0002-6839-6422

measure parents' media literacy levels and children's digital media usage behaviors. The findings indicate that most children prefer the internet to spending time with their families, may neglect their responsibilities, and have difficulty adhering to internet usage limits. Social media use has been shown to impact daily life and communication. Demographic analyses revealed no significant differences based on parents' gender, age, marital status, education level, or number of children. However, a tendency to be more conscious about media was observed as education level increased, and concerns tended to increase as the number of children increased. Children's gender and education level also had no significant impact on parents' perceptions. Multiple regression analysis also found that no demographic variable was a significant predictor of internet addiction. Consequently, parents' media literacy plays a critical role in managing the effects of digital media use on children. It is recommended that families be more aware, that parents use technology in a balanced way, and that media literacy training be increased.

Key Words: Digital media, Media literacy, Social media, Digital parenting, Alpha generation, Technology usage.

GİRİŞ

Bu araştırma, dijital medyanın çocuklar üzerindeki etkisini incelemektedir. Dijital zamanda çocuklar teknolojiye çok hızlı adapte olurken aşırı ekran kullanımının olumsuz etkilerini yaşamaktadırlar. Bu etkiler sosyal izolasyon ve bağımlılıktır. Ebeveynler ise bu duruma müdahale ederken dikkatli olmalıdırlar. Çünkü birçok ebeveyn bu konuda yeterli bilgiye sahip değildir. Yapılan çalışmalarda, çocukların dijital mecralarda büyüklerden daha etkin, bilgili ve aktif olduğu, hatta ebeveynlerine yol gösterdiği ortaya konulmaktadır. Dijital medyanın olumlu yönlerinde bilgiye erişim ve yeni beceriler öğrenme yer alırken olumsuz yönlerinde bağımlılık ve akademik başarıda düşüş yer almaktadır. Sonuç olarak çocukların dijital medyayı daha verimli ve olumlu yönde kullanabilmeleri için ailelerin bilinçlendirilmesi gerekmektedir. Bu bilinçlendirme medya okuryazarlığı eğitimiyle ve çocukların teknolojiyi dengeli bir şekilde kullanmalarının teşvik edilmesi ile olacaktır.

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1. Dijital Medya Nedir?

Dijital medya, internet kullanımının artmasıyla geleneksel medyanın yerini alan ve büyükten küçüğe herkesin kullandığı bir platformdur. Geleneksel medyanın yerini almasındaki en büyük sebep ise tek yönlü iletişimi ortadan kaldırıp çift yönlü iletişimi kullanıyor olmasıdır. Dijital medya her gün kendini geliştirerek bireylerin hayati merkezinde konum almaktadır. Dijital medya cep telefonları, dizüstü bilgisayarlar, filmler, oyunlar ve müzik gibi eğlence sunan diğer dijital cihazların hepsini kapsar (Clark, 2011: 324). Bireylerin arasındaki iletişimi güçlendirir ve onlara eğlence, demokratik atılım ve çevrimiçi hizmeti sunar (Ragnedda vd., 2022; van Deursen vd., 2014). Dijital medyanın alt dalı olan sosyal medya kullanıcıların çevrimiçi olarak içerip üretip paylaştığı ortamdır. Sosyal medya bireylerin bağlantı kurmasına ve bilgi alışverişinde bulunmasına olanak sağlar. Sosyal ağ platformları belirli bir sistem içerisinde herkese açık ya da gizli profiller oluşturarak iletişim kurmalarını sağlar. Dijital medyadaki gelişmeler özellikle çocukların üzerindeki etkinin araştırılmasına sebep olmuştur (Cristia vd., 2017; McDaniel ve Radesky, 2018; Genç ve Köksal, 2021).

2. Çocuklar ve Dijital Medya

Dijital medya, bireyin gelişiminde ve yeni bilgiler öğrenmesinde büyük bir rol oynamaktadır. Gençlerin sosyal medya kullanımı sosyalleşmesinde ve kişisel gelişimlerinde belirgin etkiler yaratmaktadır. Günümüz gençleri, yeni teknolojileri keşfetmeyi ve öğrenmeyi önemli bir yetkinlik olarak görmektedir (Mude ve Undale, 2023). Alfa Kuşağı, dijital dünyaya doğmuş ilk nesil olarak kabul edilmektedir. Alfa Kuşağı dünyanın dört bir yanındaki kişilerle çok kolay bir şekilde iletişim kurup her an ve her zaman bilgiye erişebilmektedir. Metinsel içerikler yerine görsel içeriklere daha fazla ilgi göstermekte ve bu tür içeriklerle daha fazla etkileşime girmektedir (McCrindle vd., 2021). Jukić ve Skojo'nun araştırmasına göre, Alfa Kuşağı hakkında iki temel algı bulunmaktadır. İlk algıya göre, teknoloji ve medya konusunda oldukça bilgili, hızlı adapte olan ve bilgiye erişimin en kolay olduğu nesildir. Dijital okuryazarlık bilgileri oldukça yüksektir ve hem iş hem de eğitim hayatlarında teknolojiyi çok yaygın bir şekilde kullanırlar. İkinci algıya göre ise, Alfa Kuşağı ileri derecede teknoloji

kullanımı sebebiyle bağımlılık riskiyle karşı karşıyadır. Bu risk bencillik, narsisizm ve sosyalleşmede zorluklara yol açabilir. Bununla birlikte, gençlerin sosyal medya ile olan etkileşiminin sosyal iletişim, bilgi paylaşımı, eğlence ve kaçışçılık gibi farklı motivasyonlarla şekillendiği belirtilmektedir (Jukić ve Skojo, 2021).

2010 yılında yapılan Avrupa Çevrimiçi Çocuklar Projesi'nde 7 yaşından daha küçük çocukların internet kullandığını ve kullanma sürelerinin ortalama 1-1,5 saat olduğu ortaya konmuştur. Türkiye'de 2010 yılında yapılan bir çalışmada ise, internet kullanımının 2 yaşa kadar düştüğü gözlemlenmiştir. Dijital bağımlılığın artmasındaki en büyük etken ise, aile bireylerinin yemek yemeyen çocuklarına telefon ve tablet karşısında yemek yedirmesidir. Avrupa genelinde yapılan araştırmalar, ilköğretim çağındaki çocukların ekran başında günde ortalama 5 saat geçirdiğini ortaya koymaktadır (Ofcom, 2023; Pedersen vd., 2022; Rideout, 2021). Dijital medya kullanımı kullanım şekline bağlı olarak çocuklar üzerinde farklılık gösterebilir. Sosyal ve aktif kullanmak çocukların gelişimine katkı sağlarken, aşırı kontrolsüz kullanım olumsuz sonuçlara sebebiyet vermektedir (Dienlin ve Johannes, 2022). Olumlu etkilerinin en belirgin özellikleri yeni beceriler kazanma, dil öğrenme ve bilgiye kolay erişimdir (Aghlara ve Tamjid, 2011; Korosidou ve Griva, 2021). Olumsuz etkilerinin en belirgin özelliği ise öfke, kaygı ve akademik başarıda düşüştür (Cantor, 2002; Chassiakos vd., 2016; Bickham vd., 2021). Sonuç olarak dijital medyanın ve teknolojinin çocuklar ve ergenler üzerindeki etkileri dikkate alınmalıdır. Ailelerin ve öğretmenlerin bilinçli yönlendirmeleri sayesinde çocuklar teknolojiyi daha sağlıklı bir şekilde kullanabilir.

Ebeveynlik, çocuk yetiştirme sürecinde sağlık, beslenme, uyku düzeni ve eğitim gibi pek çok farklı konuyu kapsayan karmaşık bir süreçtir (Garbutt vd., 2012; Sorbring, 2014). Ebeveynler çocuklarını daha iyi yetiştirebilmek için sürekli olarak bilgi arayışı içerisindeyler. Özellikle çocuk sağlığı üzerine yapılan araştırmalarda ebeveynlerin dijital bilgiye erişimleri, motivasyonları ve önem verdikleri bilgi çeşitleri karar alma süreçlerine etkisi üzerine yoğunlaşmaktadır (Greyson, 2017; Lupton vd., 2016; Yardi vd., 2018; Lupton, 2016; Neill vd., 2015). Son yıllarda, çocukların dijital medya kullanımında yaş oranının gittikçe düştüğü gözlemlenmiştir (Zaman vd., 2016). Dijital medya araçlarının erken yaşta kullanımı, ebeveynlerin çocuklarını bu ortamdan nasıl koruyacaklarını ve yönlendirmelerin nasıl olacağı konusunda akıllarında yeni sorulara sebebiyet vermiştir (Wartella vd., 2013). Çocukların medya araçlarını kullanım şekillerini düzenleme sürecinde ebeveynlerin bilinçli bir rol üstlenmesi gerekir. Fakat ebeveynler bu durumlara karşı neler yapması gerektiği hakkında net bir bilgiye sahip değildirler (Warren, 2001). Literatürde ebeveynlerin çocuklarını sosyal medyayı doğru kullanmalarına yön vermek için 3 stratejiye başvurdukları ortaya konmuştur. İlk strateji olan kısıtlayıcı arabuluculuk, ebeveynlerin çocuklarının medya kullanım sürelerini ve erişebilecekleri içerikleri belirli kurallar çerçevesinde sınırlandırmasını ifade eder. İkinci strateji olan aktif arabuluculuk, ebeveynlerin çocuklarıyla medya içerikleri hakkında konuşarak eğitici veya değerlendirici tartışmalar yürütmesini içerir. Üçüncü strateji ise ortak kullanım olup ebeveynlerin çocuklarıyla medya aktivitelerine aktif olarak katılmasını ve ortak ilgi alanlarına dayalı bir etkileşim kurmasını kapsar (Gentile vd., 2012; Nikken ve Jansz, 2006; Warren, 2001).

Teknoloji, çocukların ayrılmaz bir parçasıdır. Televizyon, bilgisayar, tablet ve telefon çocukların küçük yaşlarda maruz kaldığı etkileşim araçları arasındadır (Anderson ve Pempek, 2005; Taylor vd., 2018; Vandewater vd., 2007). Ancak bu durum çocukları geleneksel oyun oynama şekline uzaklaştırmıştır. Amerikan Pediatri Akademisi, iki yaşın altındaki çocukların medya kullanımına yalnızca ebeveyn gözetiminde izin verilmesini önerirken (AAP İletişim ve Medya Konseyi, 2016), Dünya Sağlık Örgütü (WHO, 2019) bu yaş grubundaki çocuklar için herhangi bir ekran süresi önermemektedir. Ancak küçük yaş gruplarındaki çocukların dijital medya kullanımının olumsuz etkilerine ilişkin kanıt tabanı henüz sınırlıdır. Son yıllarda iletişim bilimcileri çocukların dijital medya kullanımında ebeveynlerine rehberlik ettiğini ortaya koymuştur. Correa vd. (2015) çalışması ile Ito vd. (2009) araştırması, çocukların ebeveynlerine dijital medyayı nasıl kullanacaklarını öğrettiklerini göstermiştir. Benzer şekilde, Correa'nın (2014) yaptığı başka bir araştırma, çocukların ebeveynlerine bilgisayar, cep telefonu ve internet gibi dijital araçları kullanmayı öğrettiğini ortaya koymuştur. Bu durum literatürde farklı başlıklarla ele alınmıştır. Correa (2014), bu durumu "aşağıdan yukarıya teknoloji iletimi" olarak adlandırırken, Livingstone (2009) günümüz çocuklarının hane halkının

"genç uzmanları" olduğunu öne sürmektedir. Clark (2011), çocukların ve ebeveynlerin medya okuryazarlığını birlikte geliştirdiklerini belirterek, bu süreci "katılımcı öğrenme" olarak tanımlamıştır. Katz (2010) ise çocukları ailelerinin "medya araçları" olarak ele almakta ve onların ebeveynlerinin geleneksel ve yeni teknolojilere adaptasyon sürecini etkilediğini ifade etmektedir. Benzer şekilde, Ito vd. (2009) çocukları "teknoloji uzmanları veya araçları" olarak tanımlamaktadır. Dijital medya, çocuk yetiştirme süreçlerinde hem avantaj hem dezavantaj sağlamaktadır. Çocuklar dijital dünyaya doğuştan aşinalardır ve ebeveynler çocuklarından geri kalmaktadırlar. Bu sebeple ebeveynler dijital medya okuryazarlığını artırmaya yönelik eğitimler almalıdırlar.

YÖNTEM

Araştırmanın amacı, Kırgızistan'daki ebeveynlerin medya okuryazarlık düzeyleri ile çocuklarının dijital medya kullanım alışkanlıkları arasındaki ilişkiyi incelemektir. Dijital medya, çocukların bilgiye erişimini ve medya ile etkileşimini önemli ölçüde etkilemekte; bu nedenle ebeveynlerin medya okuryazarlık düzeyleri, çocukların dijital medya kullanımı üzerinde belirleyici bir rol oynamaktadır. Araştırma, dijital medyanın çocuklar üzerindeki etkilerini ebeveyn bakış açısından değerlendirmeyi ve ebeveynlerin bu süreci daha bilinçli yönetmelerine katkı sunmayı amaçlamaktadır. Elde edilen bulgular, aileler ve eğitimciler için farkındalık oluşturma açısından önem taşımaktadır. Araştırmada, nicel araştırma yöntemlerinden biri olan anket yöntemi kullanılmıştır. 20 sorudan oluşan anket formu, ebeveynlerin medya okuryazarlık düzeylerini ve çocuklarının dijital medya kullanım alışkanlıklarını ölçmeye yönelik hazırlanmıştır. Araştırmanın evrenini Kırgızistan'da yaşayan ebeveynler oluşturmaktadır. Örneklem, basit rastgele örnekleme yöntemiyle belirlenen 133 ebeveyn'den oluşmaktadır. Anketler çevrimiçi ortamda uygulanarak veriler toplanmıştır.

Araştırmanın soruları;

1. Ailenin internet bağımlılık düzeyi çocuk sayısına göre farklılaşır mı?
2. Ebeveynlerin eğitim seviyesi arttıkça internet bağımlılık düzeyi azalır mı?
3. Medeni durum internet bağımlılık düzeyi üzerinde etkilidir.

Verilerin analizi, SPSS programıyla analiz edilmiştir. Araştırma için kullanılan 'Aile-Çocuk İnternet Bağımlılık Ölçeği'nin Kırgızcaya Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması' anketinin güvenilirliği, 0,941 olarak bulunmuştur. Araştırma, katılımcıların gizliliği ve etik ilkeler doğrultusunda yürütülmüştür. Katılımcılardan bilgilendirilmiş onam alınmış ve verilerin anonim olarak saklanacağı belirtilmiştir. Prosedürlerin tamamlanmasından sonra toplanan verilerin analizleri yapılmış ve aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

BULGULAR

Anket sonuçlarının incelenmesi, çocukların dijital medyayı kullanım şekillerinin, sorumluluklarını yerine getirme durumlarını ve aile ile iletişimlerini etkilediğini ortaya koymaktadır. Elde edilen ortalama değerler, çocukların çoğunlukla aile üyeleri ile vakit geçirmek yerine internette zaman geçirmeyi tercih ettiklerini ve ebeveynlerin belirlediği internet kullanım sınırlarına uymakta zorlandıklarını göstermektedir. Ayrıca, çocukların sosyal medya ve dijital arkadaşlık ilişkilerini ailelerinin önceliklerinin üstüne koydukları gözlemlenmiştir. Bu durum, ebeveynler açısından rahatsızlık verici bir durum olarak ortaya çıkmaktadır. Çocukların interneti kullanırken bazen gizemli veya savunmacı bir tutum sergilemeleri, bazı durumlarda yorgun ve bitkin görünmeleri, oyun ve sosyal medya kullanımının diğer sorumlulukları ve aktiviteleri olumsuz etkileyebileceğini göstermektedir (Tablo 1).

Tablo 1. İnternet Bağımlılık Ölçeği'nin Anket Verilerinin Bağımlı Değişken T Testi Analizi Sonucu

Sorular	Mean
Hangi sıklıkla çocuğunuz aile üyeleri ile vakit geçirmek yerine internette zaman harcamayı tercih eder?	2,28
Hangi sıklıkla çocuğunuz internette zaman harcamak için günlük ev işlerini ihmal eder?	2,07
Hangi sıklıkla çocuğunuz internette ne yaptığını sorduğunuzda savunmacı ya da gizemli olur?	1,53
Hangi sıklıkla çocuğunuz interneti kullanmadan öncesine göre yorgun ve bitkin görünür?	1,71
Hangi sıklıkla çocuğunuz internetteki kullanıcılarla yeni arkadaşlıklar kurar?	,88
Hangi sıklıkla çocuğunuz odasında yalnız başına bilgisayarda oyun oynayarak zaman geçirir?	1,71
Hangi sıklıkla çocuğunuzun internet ortamında harcadığı süreden şikayet edersiniz?	2,35
Hangi sıklıkla çocuğunuzun notları internette harcadığı süreden dolayı düşer?	1,30
Hangi sıklıkla çocuğunuz interneti keşfettiğinden beri 6 insanlardan uzak durur?	1,44
Hangi sıklıkla çocuğunuz internete bağlı kalması için koyduğunuz zaman sınırına uymaz?	1,70
Hangi sıklıkla çocuğunuz başka bir şey yapmadan önce sosyal medya hesaplarını kontrol eder?	1,50
Hangi sıklıkla çocuğunuz internette ne kadar süre kaldığı ile ilgili uyarılarınıza öfke nöbetleri oluşturur?	1,37
Hangi sıklıkla çocuğunuz aksini söylemenize rağmen gizlice internete bağlanırken bulursunuz?	1,32
Hangi sıklıkla çocuğunuz internette iken rahatsız edildiğinde kontrolünü kaybeder, bağırır ya da rahatsız olmuş gibi hareketler yapar?	1,17
Hangi sıklıkla çocuğunuz internet yasağı varken ders çalışıyormuş gibi gözüküp internette vakit geçirir?	1,00
Hangi sıklıkla çocuğunuz yapmaktan hoşlandığı hobi ve/veya dışarıda bir etkinlik yapmak yerine internette zaman geçirmeyi seçer?	1,41
Hangi sıklıkla çocuğunuz arkadaşları ile birlikte dışarı gitmek yerine internet ortamında zaman geçirmeyi seçer?	1,17
Hangi sıklıkla çocuğunuz internette yeni tanıştığı arkadaşlarına telefon numarasını verir?	,40
Hangi sıklıkla çocuğunuz internette olmadığında kendini mutsuz, hüzünlü veya gergin hissedip, internete girince rahatlar?	1,41
Hangi sıklıkla çocuğunuz internette geçireceği zaman konusunda sınır koyduğunuzda kızgın ya da kavgacı olur?	1,43

Çalışmada ebeveynlerin cinsiyetine göre çocuklarının dijital medya kullanımına ilişkin algıları karşılaştırılmıştır. Analiz sonucunda kadın ebeveynlerin ortalaması 1,5071, erkek ebeveynlerin ortalaması ise 1,3866 olarak bulunmuştur. Bu iki grup arasında küçük bir fark olsa da, t testi sonucunda elde edilen p değeri ,456 olup 0,05 anlamlılık düzeyinin üzerindedir. Dolayısıyla söz konusu fark istatistiksel olarak anlamlı değildir. Bu bulgu, ebeveynlerin çocuklarının dijital medya kullanımına yönelik algılarının cinsiyete göre değişmediğini, kadın ve erkek ebeveynlerin benzer görüşlere sahip olduğunu göstermektedir (Tablo 2).

Tablo 2. Bağımsız Değişken T Testi

Variable	Group	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	Sig	T
Cinsiyet	Kadın	77	1,5071	,92511	,10543	,456	,747
	Erkek	56	1,3866	,90912	,12149		

Yaşa göre bakıldığında, 46 yaş ve üzeri ebeveynlerin dijital medya kullanımı konusunda daha olumsuz düşüncelere sahip olduğu gözlemlenmiştir. Medeni duruma göre yapılan analizde de anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Bununla birlikte, ortalama değerlere bakıldığında dul ebeveynlerin dijital medya konusuna diğer gruplara göre daha eleştirel yaklaştığı görülmektedir. Ebeveynlerin eğitim seviyeleri arttıkça dijital medya konusunda daha bilinçli oldukları gözlemlenmiştir. Çocuk sayısına göre yapılan incelemede, ailedeki çocuk sayısı arttıkça ebeveynlerin dijital medyaya yönelik olumsuz düşünce ve kaygılarında artış eğilimi olduğu görülmektedir. Ancak bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı düzeyde değildir; yalnızca bir eğilim olarak değerlendirilebilir (Tablo 3).

Tablo 3. Ebeveynlerin Demografik Özellikleri Anova Testi

Variable	Group	N	Mean	Std. Deviation	Df	F	Sig
Yaş	18 - 25	7	1,1643	,95687	3	,279	,840
	26 - 35	17	1,5147	1,41253			
	36 - 45	54	1,4880	,79645			
	46 ve üstü	55	1,4445	,85221			
Medeni Durumu	Evli	114	1,4263	,93549	2	1,138	,323
	Boşanmış	12	1,4458	,58327			
	Dul	7	1,9643	1,03510			
Ebeveyn Eğitim Seviyesi	Okuryazar değil	-	-	-	3	1,187	,317
	İlkokul	4	1,9750	,38837			
	Ortaokul	13	1,7885	,73574			
	Lise	35	1,4500	,77782			
	Üniversite	81	1,3892	1,00295			
Çocuk Sayısı	1 Çocuk	26	1,0337	,84688	3	2,578	,057
	2 Çocuk	47	1,4230	,90612			
	3 Çocuk	42	1,4663	,79013			
	4 ve üzeri Çocuk	18	1,4564	,07950			

Çocukların cinsiyeti ile ebeveynlerin dijital medya algısı arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Ortalama değerlere bakıldığında, hem kız hem erkek çocuğa sahip ebeveynlerin ortalama puanı diğer gruplara göre biraz daha yüksek olsa da, bu fark istatistiksel olarak anlamlı değildir (Tablo 4).

Çocukların eğitim seviyesi ile ebeveynlerin dijital medya algısı arasında anlamlı bir fark yoktur. Ancak ortalama değerlere bakıldığında, eğitim düzeyi arttıkça ebeveynlerde dijital medya kullanımı konusunda olumsuz düşüncelerin biraz daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir (Tablo 4).

Tablo 4. Çocukların Demografik Özellikleri Anova Testi

Variable	Group	N	Mean	Std. Deviation	Df	F	Sig
Çocukların Cinsiyeti	Sadece Kız	32	1,1859	,92895	2	2,003	,139
	Sadece Erkek	28	1,4643	,85958			
	Hem Kız Hem Erkek	73	1,5719	,92007			
Çocukların Eğitim Seviyesi	Okul Öncesi	24	1,4250	1,28875	3	,426	,735
	İlkokul	34	1,3279	,89215			
	Ortaokul	28	1,4661	,85603			
	Lise	47	1,5596	,74649			

Regresyon analizi sonuçları, modele dahil edilen demografik değişkenlerin bağımlı değişken üzerindeki etkilerinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığını göstermektedir. Cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim seviyesi, çocuk sayısı, çocuğun cinsiyeti ve çocuğun eğitim seviyesi değişkenlerinin tamamına ait p değerleri 0,05'in üzerinde bulunmuştur. Bu durum, söz konusu değişkenlerin ebeveynlerin dijital medya kullanımına yönelik algıları üzerinde belirleyici bir rol oynamadığını ortaya koymaktadır. Bununla birlikte bazı değişkenlerde (örneğin çocuk sayısı ve medeni durum) belirli yönlerde eğilimler gözlemlense de, bu etkiler istatistiksel anlamlılık düzeyine ulaşmamaktadır (Tablo 5).

Ayrıca VIF değerlerinin 1 ile 2 arasında değişmesi, modelde çoklu doğrusal bağlantı sorununa rastlanmadığını göstermektedir. Genel olarak bulgular, ebeveynlerin dijital medya kullanımına ilişkin algılarının demografik özelliklerden bağımsız bir yapıda seyrettiğini düşündürmektedir (Tablo 5).

Tablo 5: Çoklu Regresyon Analizi

Değişken	(β)	Std. Error	(β)	T	P	VIF
Sabit (Constant)	1,324	,671	-	1,973	,051	-
Cinsiyetiniz	-,056	,167	-,030	-,333	,740	1,102
Yaşınız	-,011	,115	-,010	-,093	,926	1,561
Medeni Durumunuz	,178	,159	,100	1,114	,267	1,087
Eğitim Seviyeniz	-,128	,103	-,111	-1,246	,215	1,070
Çocuk Sayısı	,147	,102	,152	1,443	,152	1,516
Çocuğunuzun Cinsiyeti	,113	,110	,105	1,032	,304	1,394
Çocuğunuzun Eğitim Seviyesi	-,004	,090	-,005	-,042	,966	1,667

SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu araştırmada, Kırgızistan'daki ebeveynlerin medya okuryazarlık düzeyleri ile çocuklarının dijital medya kullanım alışkanlıkları arasındaki ilişki incelenmiştir. Elde edilen bulgular, çocukların dijital medya kullanımının aile içi iletişimi, sorumluluklarını yerine getirme durumlarını ve sosyal ilişkilerini etkileyen önemli bir faktör olduğunu göstermektedir. Anket verilerine göre çocukların aileyle zaman geçirmek yerine interneti tercih ettiği, kullanım sürelerine ilişkin sınırları zorladığı ve dijital ortamdaki etkileşimlerinin ebeveynler açısından kaygı oluşturduğu görülmüştür.

Çalışmada kullanılan t testleri ve ANOVA analizleri sonucunda, ebeveynlerin cinsiyeti, yaşı, medeni durumu, eğitim düzeyi, çocuk sayısı ve çocukların demografik özellikleri gibi değişkenlerin dijital medya kullanımı algısı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık oluşturmadığı belirlenmiştir. Bazı gruplarda ortalama puanlar arasında eğilimler gözlenirse de bu farklılıklar anlamlılık düzeyine ulaşmamıştır. Özellikle çocuk sayısının artmasıyla ebeveyn kaygılarında hafif bir yükselme eğilimi tespit edilmiş olsa da bu artış anlamlı bir fark yaratmamaktadır.

Regresyon analizinde de benzer şekilde, modele dahil edilen demografik değişkenlerin hiçbirinin bağımlı değişken üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığı görülmüştür. Bu sonuçlar, ebeveynlerin dijital medya kullanımına ilişkin algılarının demografik özelliklerden bağımsız bir yapıda seyrettiğini ve daha çok farklı çevresel, kültürel veya bireysel etkenlerden etkilenebileceğini düşündürmektedir.

Genel olarak araştırma, ailelerin dijital medya sürecini yönetirken medya okuryazarlık düzeylerinin önemine, çocukların internet kullanım alışkanlıklarının aile dinamiklerini ve ebeveyn tutumlarını belirgin şekilde etkilediğine dikkat çekmektedir. Bulgular, ebeveynlerin dijital medya konusunda bilinçlendirilmesine yönelik eğitim programlarının geliştirilmesinin hem aile içi iletişimi güçlendirebileceğini hem de çocukların dijital ortamda daha güvenli ve dengeli bir kullanım alışkanlığı geliştirmelerine katkı sağlayabileceğini göstermektedir.

KAYNAKÇA

- AAP İletişim ve Medya Konseyi. (2016). Medya ve genç beyinler. *Pediatric*, 138(5), e20162591. <https://doi.org/10.1542/peds.2016-2591>
- Aghlara, L. ve Tamjid, N. H. (2011). Dijital oyunların İranlı çocukların yabancı dil edinimindeki kelime dağarcığını korumalarına etkisi. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 29, 552-560. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2011.11.275>
- Anderson, D. R. ve Pempek, T. A. (2005). Televizyon ve çok küçük çocuklar. *American Behavioral Scientist*, 48(5), 505-522. <https://doi.org/10.1177/0002764204271506>

- Ayhan, N., Akman, E. ve Narmamatova, T. (2025). Digital transformation and cyberbullying in education: An evaluation on children in Kyrgyzstan. *International Journal of Adolescence and Youth*, 30(1). <https://doi.org/10.1080/02673843.2025.2498058>
- Bickham, D. S., Moukalled, S. ve Rich, M. (2021). COVID-19 salgını sırasında gençlerin medya kullanımı ve uzaktan eğitim deneyimleri. *Technology, Mind, and Behavior, Conference Proceedings*.
- Cantor, J. (2002). *Medya ve çocukların korkuları, kaygıları ve tehlike algıları*. In D. Singer & J. Singer (Eds.), *Handbook of children and the media* (pp. 207–221). Sage Publications.
- Clark, L. (2011). Dijital çağ için ebeveyn arabuluculuk teorisi. *Communication Theory*, 21, 323–343. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2885.2011.01391.x>
- Correa, T. (2014). Aileler içinde aşağıdan yukarıya teknoloji aktarımı: Gençlerin, ebeveynlerinin dijital medya kullanımını ikili verilerle nasıl etkilediklerinin incelenmesi. *Journal of Communication*, 64, 103–124.
- Correa, T., Straubhaar, J. D., Spence, J. ve Chen, W. (2015). Yeni teknolojilerin aracılık edilmesi: Ebeveynlerinin internet kullanımında çocukların rolü. *New Media & Society*, 17, 483–500.
- Cristia, J., Ibarrarán, P., Cueto, S., Santiago, A. ve Severín, E. (2017). Teknoloji ve çocuk gelişimi: Çocuk başına bir dizüstü bilgisayar programından elde edilen kanıtlar. *American Economic Journal: Applied Economics*, 9, 295–320. <https://doi.org/10.1257/app.20150385>
- Dienlin, T. ve Johannes, N. (2022). Dijital teknolojinin ergenlik çağındaki refah üzerindeki etkisi. *Dialogues in Clinical Neuroscience*, 22, 135–142. <https://doi.org/10.31887/DCNS.2020.22.2/dienlin>
- Dünya Sağlık Örgütü. (2019). *Sağlıklı büyümek için çocukların daha az oturması ve daha çok oynaması gerekir: 5 yaş altı çocuklar için fiziksel aktivite, hareketsiz davranış ve uykuya ilişkin yeni DSÖ yönergeleri*. Erişim Adresi: <https://www.who.int/news-room/detail/24-04-2019-to-grow-up-healthy-children-need-to-sit-less-and-play-more>
- Eşği, N. (2014). Aile-Çocuk İnternet Bağımlılık Ölçeği'nin Türkçeye Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 22(2), 807–839.
- Garbutt, J. M., Leege, E., Sterkel, R., Gentry, S., Wallendorf, M. ve Strunk, R. C. (2012). Ebeveynler nelerden endişe ediyor? Çocukların sağlık sorunları ve sağlık endişeleri. *Clinical Pediatrics*, 51(9), 840–847.
- Genç, G. ve Köksal, D. (2021). *Yabancı dil öğrenme çabası ve dijital yerliler arasında dijital medyanın kullanımı: Bir vaka çalışması kentsel ortaokul*. *Novitas-ROYAL (Research on Youth and Language)*, 15, 17–37.
- Gentile, D. A., Nathanson, A. I., Rasmussen, E. E., Reimer, R. A. ve Walsh, D. A. (2012). Benim gördüğümü görüyor musunuz? Ebeveyn ve çocuk raporları ebeveynlerin medyayı izlemesi. *Family Relations*, 61, 470–487. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3729.2012.00709.x>
- Greyson, D. (2017). Genç ebeveynlerin sağlık bilgisi uygulamaları. *Journal of Documentation*, 73(5), 778–802.
- Ito, M., Horst, H., Bittanti, M., Boyd, D., Herr-Stephenson, B., Lange, P. G. ve Tripp, L. (2009). *Yeni medya ile yaşamak ve öğrenmek: Dijital gençlik projesi bulgularının özeti*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Jukic, R. ve Skojo, T. (2021). *Alfa neslinin eğitim ihtiyaçları*. *Proceedings of the 44th International Convention on Information, Communication and Electronic Technology (MIPRO)*, 564–569. <https://doi.org/10.23919/MIPRO52101.2021.9597106>
- Katz, V. S. (2010). Göçmen çocuklarının ailelerini topluma bağlamak için medyayı nasıl kullandıkları. *Journal of Children and Media*, 4, 298–315.
- Livingstone, S. (2009). *Genç uzmanlar*. In S. Livingstone (Ed.), *Children and the internet* (pp. 33–62). Malden, MA: Polity Press.
- McCrinkle, M., Fell, A. ve Buckerfield, S. (2021). *Alfa kuşağı: Çocuklarımızı anlamak ve onların başarılı olmalarına yardımcı olmak*. Hachette Australia.
- McDaniel, B. T. ve Radesky, J. S. (2018). Technoference: Ana teknoloji ile dikkat dağıtma ve çocuk davranışlarıyla ilişkilendirme sorunları. *Child Development*, 89, 100–109. <https://doi.org/10.1111/cdev.1282>
- Mude, G. ve Undale, S. (2023). Sosyal medya kullanımı: Hindistan'da Y kuşağı ile Z kuşağı arasında bir karşılaştırma. *International Journal of E-Business Research*, 19(1). <https://doi.org/10.4018/ijebr.317889>

- Ofcom (2023). Çocuklar ve ebeveynler: Medya kullanımı ve tutumlar raporu. Erişim Adresi: https://www.ofcom.org.uk/__data/assets/pdf_file/0027/255852/childrens-media-use-and-attitudes-report-2023.pdf
- Ragnedda, M., Ruiu, M. L. ve Addeo, F. (2022). Dijital ve sosyal dışlanmanın kendini güçlendiren etkisi: Eşitsizlik döngüsü. *Telematics and Informatics*, 72, 101852. <https://doi.org/10.1016/j.tele.2022.101852>
- Rideout, V. (2021). Sağduyu sayımı: Gençler ve ergenler tarafından medya kullanımı. Common Sense Media. Erişim Adresi: https://www.commonsensemedia.org/sites/default/files/research/report/8-18-census-integrated-report-final-web_o.pdf
- Warren, R. (2001). Söz ve eylemlerde: Ebeveyn katılımı ve çocukların televizyon izlemesinin aracılık edilmesi. *Journal of Family Communication*, 1, 211–231. https://doi.org/10.1207/S15327698JFC0104_01
- Zaman, B., Nouwen, M., Vanattenhoven, J., de Ferrer, E. ve Van Looy, J. (2016). Evde küçük çocukların dijital medya kullanımının bağlamsallaştırılmış ebeveyn arabuluculuk uygulamalarına yönelik nitel bir araştırma. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 60, 1–22. <https://doi.org/10.1080/08838151.2015.1127240>

Etik Beyan

“Ebeveynlerin Gözünden Çocukların Dijital Medya Kullanımı: Kırgızistan Örneği” başlıklı çalışmanın yazım sürecinde bilimsel kurallara, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış ve bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı

Bu çalışmaya tüm yazarlar eşit oranda (%50,0) katkı sağlamıştır.

Çatışma Beyanı

Yazarlar, bu çalışma ile ilgili olarak herhangi bir kişi ya da kurum ile çıkar çatışması bulunmadığını beyan eder.

Not

Bu makale Kırgızistan Türkiye Manas Üniversitesi'nin Öncelikli Alanlar Burslu Yüksek Lisans öğrencisi katkılarıyla yazılmıştır. Kırgızistan Türkiye Manas Üniversitesi bursu ile hazırlanmıştır.

EXTENDED ABSTRACT

This research aims to examine children's digital media usage habits from the perspective of parents in Kyrgyzstan and the relationship between parents' media literacy levels and children's digital media usage behaviors. In the digital age, children are rapidly adapting to technology, and Generation Alpha, in particular, is inherently familiar with the digital world and actively uses social media and digital tools. However, excessive and uncontrolled screen use can lead to negative consequences such as social isolation, digital addiction, anger, anxiety, and decreased academic performance. Literature suggests that children are more knowledgeable and active on digital media than adults and can guide their parents in using technology. This reinforces the importance of parental media literacy.

The research was conducted using data from a 20-question online survey administered to 133 parents living in Kyrgyzstan. The survey aims to measure parents' media literacy levels, children's digital media usage habits, and their impact on family communication. The data obtained show that the vast majority of children prefer the internet to spending time with their families, may occasionally neglect their responsibilities, and have difficulty adhering to parental internet usage limits. Furthermore, children's prioritization of social media and digital friendships over family priorities has created concerns for parents.

Demographic analyses showed that parents' gender, age, marital status, education level, and number of children did not create a statistically significant difference in their perception of children's digital media use. However, a tendency toward greater media awareness was observed

with higher education levels, and anxiety tended to increase with the number of children. Children's gender and education level, however, did not have a significant impact on parental perceptions. Multiple regression analysis results revealed that these demographic variables were not decisive predictors of internet addiction.

The study also compared parental strategies for guiding their children's media use with the literature. Parents employed three primary strategies: restrictive mediation (limiting internet use time and content), active mediation (discussing and evaluating media content with the child), and shared use (parent and child experiencing media together). The findings indicate that most parents in Kyrgyzstan lack sufficient knowledge about digital media, and that developing media literacy skills will contribute to children's balanced and safe digital media use.

Consequently, in the case of Kyrgyzstan, children's digital media use has a significant impact on family communication, responsibilities, and social relationships. The research highlights the importance of increasing parents' media literacy to help children develop healthy and balanced digital usage habits. Furthermore, raising family awareness and increasing media literacy training can both support children's safe digital experiences and strengthen family communication.